

Inzoomen op een bijzonder fenomeen

De Amerikaanse Hollandgekte

In de tentoonstelling 'De Amerikaanse Hollandgekte' in het binnenmuseum wordt een beeld gegeven van de grote gevoeligheid van de Amerikanen in de periode 1880-1920 voor al wat Nederlands was. Deze voorliefde voor Nederland nam, in tegenstelling tot de voordien dominante Britse tradities, een tijdlang bijna maniakale vormen aan. In 1903 schreef de hoofdredacteur van het populaire tijdschrift Ladies' Home Journal zelfs dat Nederland het moederland van de Verenigde Staten was. Kunstenaars en toeristen kwamen in groten getale ons land bezoeken. Vooral Volendam was een geliefd reisdoel.

Na 1875 verzamelen Amerika's nieuwe miljonairs Hollandse 17de-eeuwse schilderijen. De werken worden deugden toegeschreven als eenvoud en waardigheid. Schilderijen die in musea ondergebracht worden, komen beschikbaar voor het Amerikaanse publiek.

Uit angst voor vervalsingen en door de hoge prijzen wordt ook werk van eigentijdse kunstenaars als Jozef Israëls, Mesdag en Mauve gekocht. Deze kunstenaars van de Haagse School willen de 17de-eeuwse kunst in oude glorie herstellen door gewone mensen en het landschap te schilderen. Critici herkennen in deze werken dezelfde waarden als in die van de oude meesters. Tussen 1880 en 1920 reizen Amerikaanse kunstenaars naar Nederland om landschappen, mensen en architectuur te schilderen of te tekenen. Er ontstaan kunstenaarskolonies in Katwijk, Egmond, Laren en het nogal internationale Volendam. Wie niet kan reizen, schildert 'thuis' met gebruik van geïmporteerde 'Hollandse' klederdracht, plaatjes en atelierrekwisieten. Gewone Amerikanen stellen zich tevreden met reproducties van schilderijen van Rembrandt, Hobbema, Hals, Vermeer en Mauve. Een populair damesblad verkoopt miljoenen mappen met dergelijke reproducties.

Toerisme

Het toerisme speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling en verbreiding van de Hollandgekte. In 1872 begint de eerste lijndienst tussen Rotterdam en New York. In de tientallen jaren erna veraangenamen snellere, veiliger en comfortabeler schepen deze reis.

Jaarlijks komen 30.000 passagiers naar Europa.

Bij hun reis raadplegen sommigen reisgidsen; velen echter geven de voorkeur aan reisverslagen. Behalve Britse uitgaven met een soms kritische toon

zijn ook de reisverslagen van de Fransman Henri Havard en de Italiaan De Amicis populair. Spoedig worden vooral Amerikaanse verslagen gelezen, die meestal heel lovend zijn. Zij behandelen de gesteldheid van het land, enkele grote steden en kunstmusea, maar ook kleinere plaatsen. De reizigers komen soms naar Nederland met de bedoeling om zelf te tekenen en te schilderen, soms ook met historische belangstelling. Anderen gaan voor het imago van 'dijken, molens en klompen'. Veel toeristen kopen klederdracht en klein antiek, zodat al snel 'namaak' wordt verkocht. Na 1900 worden de reisverslagen kritischer over de commercialisering, die met de toeristenindustrie gepaard gaat.

Vertekend beeld

Aan het eind van de 19de eeuw raken populaire historici geïnteresseerd in de Nederlandse geschiedenis. In hun boeken vergelijken zij de 16de eeuwse opstand tegen Spanje, waarin 'goede

burgers' tegen 'het Spaanse kwaad' vochten, met de Amerikaanse Onafhankelijkheidsoorlog. Beide worden gezien als een heldhaftige strijd om burgerschap, vrijheid en tolerantie. Nederlandse koloniën, zoals Nieuw-Nederland en groepen migranten, zoals de onder meer uit de Nederlandse Republiek vertrokken Pilgrim Fathers, zouden met dergelijke beginselen Amerika eveneens beïnvloed hebben.

Zo vereenzelvigen de inwoners van het nieuwe land de burgerrechten en de 'deugden' van hun Amerika met een vermeende geschiedenis van Nederland. Dergelijke ideeën raken na 1900 via boeken, tijdschriften en cursussen in zwang. Ondanks bezwaren van andere historici, die de veel grotere

invloed van Engeland en Frankrijk blijven benadrukken, slaan zij aan bij een groot publiek.

Dutch colonial revival

De Amerikaanse stedelijke bouwkunst kent eind 19de eeuw diverse stijlen en voorbeelden die onderling worden gecombineerd. Ook 'Nederlandse' onderdelen zijn een inspiratiebron, zoals trapgevels.

Daarnaast ontwikkelt zich buiten de stad een 'Dutch colonial revival' met vrijstaande huizen waarvan de dakvorm en dakkapellen, een 'Nederlandse' deur, een veranda en de combinatie van rode baksteen en natuursteen kenmerkend zijn.

Amerikaanse toeristen nemen graag antiek of desnoods namaak mee van hun reis. Anderen kopen in Amerika zelf vervaardigd 'Nederlands' of koloniaal zilver, Delfts aardewerk, tegels en meubelen. Hollandse kamers, schouwen en tegelwanden zijn populair.

De mode laat zich inspireren door Nederlandse vrouwenklederdracht en kanten mutsjes. Schoonmaakmiddelen, verf, sigaren, bloembollen, cacao en andere levensmiddelen hebben Hollandse namen en logo's. Reclamecampagnes verbinden producten met de clichébeelden van Holland: molens, tulpen, klompen en klederdrachten.

Kinderboeken

De eerste Amerikaanse kinderboeken met Nederlandse onderwerpen verschijnen omstreeks 1850. Zij schetsen een land met handel en industrie, met spoorwegen en waterwerken, en

met door stoommachines of elektriciteit aangedreven molens.

Omstreeks 1900 verschijnen er steeds vaker boeken met stereotype beelden van Holland. Verzonnen variaties op de Volendammer kleding verdringen de afbeeldingen van klederdracht.

Molens worden alleen nog met windkracht geassocieerd. Een mooi voorbeeld van zo'n stereotype beeld is te

Behalve in kinderboeken en schoolboeken komen zoetige plaatjes van Nederlandse kinderen voor op felicitatiekaarten. Velen verzamelen deze en andere ansichten met Hollandse voorstellingen.

Het einde

Gedurende de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) verschuift de Amerikaanse

aandacht van het schilderachtige verleden van Nederland naar de politieke gebeurtenissen van het moment en naar de onzekere toekomst. Wie nog naar Nederland reist, raakt teleurgesteld door de commercialisering. Dorpjes als Volendam en Marken geven niet langer een beeld van het verleden, maar een geromantiseerd beeld zoals de toeristen dat wensen. De vooringenomen belangstelling van de 'Hollandgekte' is omstreeks 1920 genoeg verdwenen. Tegenwoordig kent de Amerikaan Nederland met het molens-, klompen- en tulpenimago van de toeristenfolders en van de Nederlandse festivals, die in Amerika georganiseerd worden. Of van Rembrandt, Van Gogh of Anne Frank. In de

vinden in het boek 'Hans Brinker or the Silver Skates' van de schrijfster Mary Dodges. Hoewel zij nooit in Nederland geweest is, karakteriseert zij haar hoofdpersoon als model voor 'de geest van het hele land': "Er kan zich geen lek voordoen, in politiek, orde of openbare veiligheid, of een miljoen vingers is bereid het te dichten, tot elke prijs".

jaren '60 van de 20ste eeuw raakt Amsterdam bekend als stad van drugs en vrije seks. Ook beelden van het verzet tegen de kruisraketten bereiken Amerika. Wie Nederland bezoekt krijgt een beter beeld, maar het 'echte' Nederland is bij veel Amerikanen nog steeds onbekend.

Robert Zijp